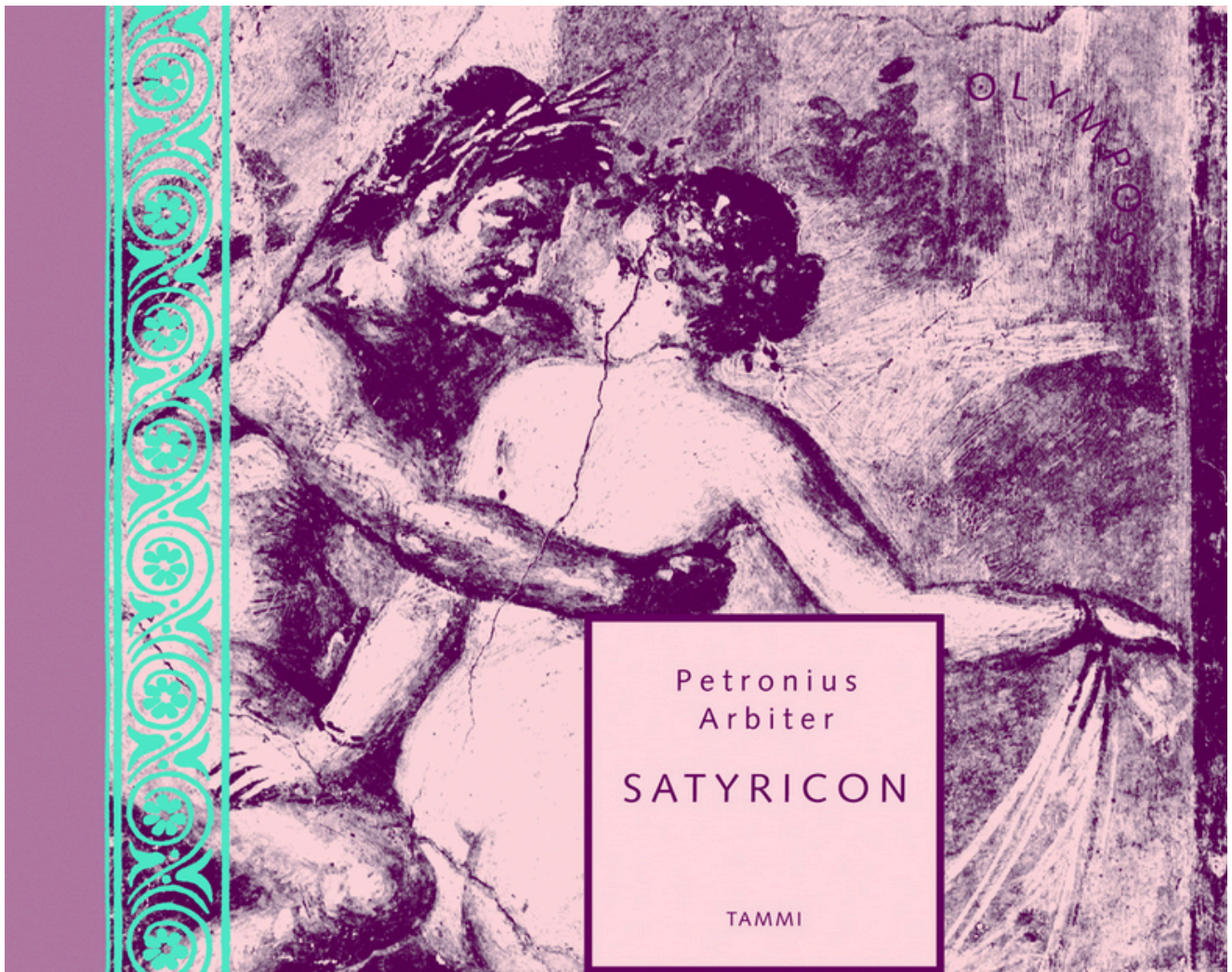

Petronius Arbiter (suom Pekka Tuomisto): Satyricon

Koti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/>)

/ Petronius Arbiter (suom Pekka Tuomisto): Satyricon (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net:443/petronius-arbiter-satyricon/>)

Petronius Arbiter (suom Pekka Tuomisto): Satyricon

EVA SUNDGREN

Satyricon on polveileva satiirinen seikkailukertomus, joka lienee kirjoitettu keisari Neron hallituskaudella hieman yli 2000 vuotta sitten. Käsitys kirjoittajasta perustuu useisiin lähteisiin, muiden muassa Tacitukseen. Teoksesta on säilynyt arviolta 10 %, ja siitäkin osa

on fragmentaarista ja ehkä alkuperäisestä poikkeavassa järjestyksessä. Vaikka teos on fragmentaarinen, sen vaikutus länsimaiseen kulttuuriin on viime vuosisatoina ollut merkittävä ja maine sen mukainen. Ilman taitavan ja asiantuntevan suomentajan selityksiä ja jälkisanoja lukijan ymmärrys jäisi vaillinaiseksi, mikäli hän ei ole syvällisesti perehtynyt antiikin Roomaan ja sen tapakulttuuriin. Jo teoksen nimi on ambivalentti, tyylistä ja päähenkilöstä puhumattakaan.

Tarinan päähenkilö on Encolpius, rappiolle joutunut reetori eli puhetaidon opettaja. Hänen seurassaan on ajoittain Ascyltos, joka myös on sivuraiteelle ajautunut reetori, sekä nuori poika Giton, jonka suosioista reetorit kilpailevat. Encolpius päätyy enemmän tai vähemmän filosofisiin keskusteluihin, bordelliin, pitoihin, taidenäyttelyyn, orgioihin, merimatkalle, haaksirikkoon ja omituisten naisten seuraan. Tietysti kohtaamme hänet myös kylpylässä. Kerronta on välillä proosaa, välillä epiikkaa. Tyyli on välillä sivistynyttä, välillä rahvaanomaista sen mukaan, millaisen henkilön puheesta on kysymys. *Satyricon* on saattanut olla Homerosta parodioiva ”eepos”, koska siinä on suoria viittauksia *Odyssiaan* esimerkiksi henkilöiden ja tapahtumien kautta. Emme kuitenkaan tiedä, koska siitä on säilynyt vain pieni osa.

Satyriconin parhaiten säilynyt ja tunnetuin osa on Trimalchion pidot (s. 36–97), jonka kanssa lähes jokainen on joutunut tekemisiin ainakin epäsuorasti, sillä se on innoittanut monia kirjailijoita. Trimalchio on vapautettu orja, joka on saavuttanut satumaiset rikkaudet omien sanojensa mukaan oveluudellaan ja uutteruudellaan. Nykyajan lukija tunnistaa hänen edustamansa ihmistyypin: sivistymätön ja mauton pröystäilijä, joka kokoaa ympärilleen ihmisiä saadakseen olla huomion keskipisteenä. Hän ei kuitenkaan häpeä vaatimattomia lähtökohtiaan, päinvastoin.

Trimalchio käyttää valtaa vieraisiinsa ollen välillä ystävällinen ja välillä loukkaava. Hänet on helppo tunnistaa, koska Petroniuksen luoma hahmo on psykologisesti osuva ja sitä on toisinnettu myöhemmässä kirjallisuudessa ja sittemmin elokuvassa. Siitä on tullut eräänlainen arkkityyppi. Trimalchion pidot ovat kuin hieman groteski teatteriesitys, jossa yleisö ei tiedä, mitä tuleman pitää, ja on tavallaan itsekkin osa esitystä. Encolpius on onnistunut hankkimaan itselleen kutsun pitoihin, vaikka ei tunne isäntäänsä, ja siksi hän on hieman ymmällään. Hän kuitenkin tarkkailee ympäristöään ja kyselee vierustovereiltaan tietoa näkemistään ihmisistä, ohjelmanumeroista ja ruokalajien koristeista. Pöytänaapuri pitää pitkän ja värikkään puheen, jolla havainnollistaa Encolpiukselle pitojen isännän rikkautta. Tämä on siitä vain näyte:

”Trimalchiolla on maita niin kauas kuin haukka jaksaa lentää, rahaa läjäpäin. Hänen ovenvartijansa kamarissakin on hopeaa enemmän kuin muilla koko talossa. Ja orjiakin on niin että huh huh! En Herkules vie usko, että kymmenesosakaan niistä edes tuntee isäntäänsä. Kerta kaikkiaan, hän voisi sotkea salaattiinsa kenet tahansa näistä muka äveriäistä öykkäreistä.” (s. 46)

Pidot on kuvattu sangen eläväisesti, joskin niitä käsittelevä luku ei ole säilynyt kokonaan. On kiinnostavaa tunnistaa antiikin Rooman tapoja tai sanontoja, jotka ovat edelleen läsnä kulttuurissamme, esimerkiksi tapa pitää vihkisormusta vasemmassa nimettömässä ja käsitys oikealla jalalla nousemisesta. Ilman Pekka Tuomiston kommentteja lukijalta voisi jäädä huomaamatta ja ymmärtämättä lukuisia merkki siitä, miten räikeästi pitojen isäntä rikkoo oman aikansa etikettiä ja miten liioittelevasti hänen rikkauttaan kuvaillaan.

Trimalchion talo on kuin labyrintti, sinne on vaikea päästä sisään ja sieltä on vaikea löytää ulos. Labyrintin motiivi esiintyy *Satyriconissa* muuallakin, kenties Homeroksen innoittamana. Henkilöt joutuvat kiipeliin ja maailma näyttäytyy labyrinttina, josta tiensä voi löytää ulos neuvokkuudella, ehkä onnellakin.

Suhtautuminen *Satyriconiin* on vaihdellut kulloisenkin seksuaalimoraalin mukaan. Käsitteet homo- ja heteroseksuaalisuushan on lanseerattu vasta 1800-luvulla, sitä ennen niitä ei ollut. *Satyriconissa* miehet harrastavat seksiä enimmäkseen miesten mutta myös naisten kanssa, eikä sukupuolesta tehdä numeroa. Antiikin kulttuureissa suhtautuminen seksuaalisuuteen oli avoimempaa ja luontevampaa kuin viktoriaanisena aikana, ja niinpä esimerkiksi Pompeijin pornografisia maalauksia on sensuroitu ja piiloteltu 1800-luvulla. Kukapa tietää, vaikka *Satyriconiakin* olisi sensuroitu tai vääristely.

Niin tai näin, vanha elostelija, runoilija Eumolpus kertoo lennettyään ulos kylpylästä:

(...) Lapset pitivät minua mielipuolena, nauroivat ja kiusasivat matkimalla minua. Sen toisen tyyppin luokse puolestaan kerääntyi iso väkijoukko, joka aran ihastuneena taputti käsiään, sillä hänen haarojensa välissä roikkui niin mahtava vehje, että olisi voinut luulla miehen itsensä olevan vain sellaisen taikakalun kannatin. Hänen täytyy olla työteliäs veikko. Jos hän aloittaa tänään, ei hän takuulla lopeta ennen huomista. Heti hän sai myös apua itselleen. Joku, en tiedä kuka, rappiolla olevaksi ritariksi väittivät, kääri hänet omiin vaatteisiinsa ja vei varmaan kotiinsa, jotta saisi yksin käyttöönsä sellaisen aarteen. Minä en olisi

saanut omia vaatteitani takaisin kylpylän virkaintoiselta porttivahdilta, ellei muuan tuttu olisi tullut todistamaan, että ne olivat minun. Siitä näkee, miten paljon helpommin pärjää kalulla kuin älyllä.” (s. 117)

Satyricon toimii paitsi kurkistusaukkona kadonneeseen kulttuuriin, myös ihmisyyden peilinä. Vaikka tavat, kieli ja aineellinen kulttuuri ovat Petroniuksen ajoista muuttuneet, ihmiset eivät niinkään. Huijareitakin on aina ollut – *Satyriconissa* mainitaan perinnön metsästäjät. Meitä kiinnostavat ja naurattavat edelleen saman tapaiset asiat kuin 2000 vuotta sitten, kuten humalaisten törttöily, seksiseikkailut ja liioittelevat puheet. Kunpa jostain vanhasta kirjastosta tai arkeologisesta kohteesta Välimeren rannoilla löytyisi puuttuvia osia tähän vekkuliin teokseen!

Näinä sivistykselle vihamielisen politiikan aikoina sopii toivoa, että klassisten kielten ja kirjallisuuden opetusta ja tutkimusta ylläpidettäisiin maassamme jatkossakin, jotta antiikin kirjallisuudesta saadaan ajanmukaisia kommentoituja käännöksiä lukijoiden huviksi ja hyödyksi.

Ainoa moitteeni kohdistuu siihen, että kaikkia *Satyriconiin* merkittyjä kohtia ei löydy selitysosioista.

Petronius Arbiter: *Satyricon*. Suomennos, selitykset ja jälkisanat Pekka Tuomisto. Tammi 2003.

Eva Sundgren on sosiologian ja kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta.

« Previous:

Michael Cunningam (suom Markku Päckilä): Solvej Balle (suom Sanna Manninen): Päivät (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/michael-cunningam-paivat/>)

Next:»

Tilavuuden laskemisesta II (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/solvej-balle-tilavuuden-laskemisesta-ii/>)

admin

Vastaa

Viesti

Nimi

Sähköposti

Lähetä viesti

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed \(https://akismet.com/privacy/\)](https://akismet.com/privacy/).

Spefi -romaaneja (Tomi Sirviö)

Bram Stoker: Draculan vieras ja muita kauhukertomuksia (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/bram-stoker-draculan-vieras-ja-muita-kauhukertomuksia/>)

Proudly powered by WordPress (<https://wordpress.org>) | Theme: Content (<https://spicethemes.com>) by
SpiceThemes
